

● TECHNIEKTIP

SPOORBOEKJE VOOR HET OEFENEN

BOGLÁRKA BAYKOV

Er zijn een paar belangrijke richtlijnen van succesvolle musici die in het algemeen bij elk genre in het musiceren geldig zijn. Behalve talent en charisma op het podium is de belangrijkste eigenschap de wil en de bereidheid om geregeld en zeer bewust het werk aan te pakken dat wij 'oefenen' noemen. Goed oefenen is echt niet zo eenvoudig. Zelfs voor gevorderde musici kan het een uitdaging zijn om de juiste balans te vinden tussen pure discipline en herhaling enerzijds en creatief spel en speelplezier anderzijds. Wie lastige passages vermijdt, of die alleen steeds maar herhaalt zonder een duidelijk doel voor ogen te hebben, laat het resultaat van het oefenen over aan het toeval. Helaas is talent geen garantie voor succesvol oefenen. Paradoxaal genoeg verhogen duidelijke doelstellingen het plezier, de motivatie en het studieplezier, omdat het studiegevolg heel duidelijk controleerbaar en beleefbaar wordt.

In dit artikel geef ik tips over hoe je het oefenproces kunt organiseren over een periode van verschillende dagen of weken. Met die tips kunnen enigszins gevorderde tot semi-professionele musici een succesvol én tijdbesparend oefenplan samenstellen.

Het eerste, en belangrijkste, punt van het plan is een duidelijk omschreven einddoel. Er is een stuk dat je wilt instuderen en een duidelijk laatste moment waarop het klaar moet zijn. 'Klaar' betekent in dit geval een toestand waarin het stuk zonder technische belemmeringen stabiel verinnerlijkt is en boeiend gespeeld kan worden.

Allereerst ga je de gekozen bladmuziek bestuderen. Bij het bekijken ervan en bij de eerste keer doorspelen op je instrument voel je al waar in het werk de makkelijke en de moeilijke passages zitten. De moeilijkere plekken kun je al vooraf meer aandacht geven en met een potlood omkruisen, dat helpt bij het ontwerpen van een zinnig oefenplan. Luisteren naar verschillende geluidsopnamen verfijnt je esthetische beeld van het stuk en brengt helderheid en inspiratie voor de gewenste interpretatie. Doel ervan is om het einddoel te verfijnen.

Als je je verdiept in het oefenen, helpen ook duidelijke tussendoelen. Daarbij is de vraagstelling belangrijk: "Wat wil ik vandaag leren?" Na je oefenarbeid moet je wel toetsen of je dat geplande doel ook werkelijk bereikt hebt en zo niet, waarom dat dan niet gelukt is. Fouten en mislukkingen zijn hierbij toegestaan, die horen bij zo'n leerproces, en ze dienen als waardevolle experimenten en ervaringen bij het ontwikkelen van je kennis. Het is aan te bevelen om een oefendagboek bij te houden waarin je je vorderingen en de (weinig) stapjes terug kunt vastleggen.

Als voorstel voor een 'oefenspoorboekje' wil ik graag zeven belangrijke doelstellingen presenteren:

1. analyseren van het stuk
2. het tempo vaststellen aan de hand van duidelijke melodische eenheden en van de kleinste, dus snelste, ritmische figuren
3. de frasering vormgeven
4. het notenmateriaal uit je hoofd leren
5. ontwikkelen van klankkwaliteit
6. technische basispatronen oefenen, zoals ronde trillerbewegingen, dubbele tong, sprongen, vlotheid van je spel in het algemeen
7. het stuk in zijn geheel weer kunnen oproepen.

Binnen het kader van deze hoekstenen helpen richtinggevende vragen om het oefenen te verdiepen. Vragen die mij zelf helpen, zijn bijvoorbeeld:

In welk tijdperk en voor welk doel heeft de componist dit gekozen stuk gecomponeerd? Waar kun je dit stuk plaatsen in de cultuurgeschiedenis? Welke vorm heeft het? Waar zitten er herkenbare vernieuwingen van de vorm, of experimenten daarmee? Als je het antwoord op zulke vragen eenmaal hebt, kun je doorgaan met een gedetailleerde analyse. Wat zijn de stijgende en dalende melodische lijnen en waar zitten die? Wat wordt er in dit stuk gezegd? Waar is het hoogtepunt van het deel? Welke motieven worden herhaald? Waar zitten er duidelijk herkenbare muzikale figuren en wat is daar de functie van? Wat wordt er gevarieerd?

Als je je meer richt op de afzonderlijke frases, kun je nadenken over de manier waarop je het stuk zou willen vertellen. Hoe geef ik vorm aan de muzikale gedachten in het stuk, zodat die begrijpelijk worden? Wat is het verhaal, of de bewering of het karakter van die losse frases, of van figuren? Hoe articuleer ik binnen die frases, en waarom? Welke inhoud geef ik aan het begin van een frase? Hoe zou het eind van de frase moeten klinken? Waar gebruik ik vibrato en hoeveel dan? Waar ga ik noten binden? Waar speel ik korte tonen? Waar speel ik meer legato en breeduit? Wat doe ik met opmaten? Waar speel ik scherpe tonen? Waar speel ik mild en warm?

Je kunt het stuk ook met gebaren als een soort pantomime opvoeren, of jezelf de frases met uiteenlopende expressies voorzingen. Het is wel belangrijk om bij zulke creatieve vragen feedback te krijgen. Daarbij is je eigen docent of een groep bij wie je je vertrouwd voelt, een grote steun. Je kunt ook tussendoor zo nu en dan een opname maken om te horen en te zien of de resultaten van dat creatieve werk kloppen met je eigen voorstelling daarvan. Zelf een stuk spelen en tegelijk kijken naar de resultaten van je eigen activiteit is niet eenvoudig en eist veel oefening. Een opname kan daarbij goede steun bieden. Je moet dan een al te kritische blik vermijden en naast de onderdelen die nog beter moeten, ook oog hebben voor wat er al wel gelukt is.

Zelf vind ik de analyse bij het begin van het oefenen het belangrijkste. Daarmee kun je je einddoel in zijn totaliteit helder definiëren. Zonder een diepgaand begrip van het notenmateriaal is een musicus naar mijn mening verloren. Je kunt een gedicht ook pas echt goed voordragen wanneer je de taal beheerst en de kenmerkende trekjes van de taal waarin het gedicht geformuleerd is. Het is nuttig om je in te lezen in de biografie, de levensomstandigheden en de persoonlijkheid van de componist en daarnaast het werk zelf te analyseren.

Een belangrijke factor bij het indelen van een oefengeheel is ook de tijd die je er per dag aan besteedt. Ook de eisen aan de deeldoelstellingen zijn hiervan afhankelijk. Bij een wat langer oefenprogramma, bijvoorbeeld twee uur lang, is het van belang eerst tijd te nemen om op te warmen. Lang aangehouden tonen, toonladders, je favoriete stuk. Na een kwartiertje kun je je gaan wijden aan een complexer of moeilijker gedeelte uit het stuk van je keuze. Dat eist opletten en bewust waarne-

Foto © Jutta Jelinski

men van je lichaam. Je spoorboekje kan dan helpen om de oefeneenheid goed op te delen.

Dit soort intensieve concentratie kun je niet blijvend handhaven. Na zo'n tien tot twintig minuten wordt je aandacht minder. Daarom is het belangrijk om na een moeilijk onderdeel steeds even naar een eenvoudigere passage over te gaan, of het stuk helemaal te wisselen voor iets anders waarin je weer een poosje het gevoel van lekker vrijuit spelen kunt beleven. Dat werkt de opgebouwde spanningen weg die ontstaan bij het studeren van een nieuw onderdeel en het helpt om opnieuw op te starten voordat je aan de volgende moeilijke passage begint. Het is belangrijk om voldoende pauzes te plannen tussen de grotere oefeneenheden.

Ik hoop dat mijn spoorboekje jou nieuwsgierig maakt om het oefenen opnieuw te ontdekken. Ik wens je daarbij veel succes en plezier.

Boglárka Baykov is opgeleid als blokfluitiste en muziekpedagoge. Zij studeerde bij László Lőrincz, Rudolf Hofstötter en Han Tol, als ook bij Dörte Nienstedt. Na een intensieve concertpraktijk richtte zij zich sinds ze moeder werd, hoofdzakelijk op de blokfluitpedagogie. Zij geeft les aan het August-Hermann-Francke-Musikzentrum Detmold en aan de stedelijke muziekschool in Lemgo, Nordrhein-Westfalen, Duitsland.

boglarka@baykov.eu